

Đọc tài liệu tổng hợp và biên soạn lại các nội dung liên quan tới bài thơ Câu cá mùa thu - Nguyễn Khuyến nằm trong **Bài 2 Ngữ văn 10 tập 1 Cảnh điều**. Với nhiều cách trình bày khác nhau cho các câu hỏi trong bài, các em sẽ có góc nhìn đa dạng hơn về bài thơ này.

## Soạn bài Câu cá mùa thu lớp 10 tập 1 ngắn gọn sách Cảnh điều

### Chuẩn bị

- Đọc trước văn bản. Tìm hiểu kĩ những thông tin nổi bật về tác giả Nguyễn Khuyến và văn bản Thu điều.
- Chú ý cách sử dụng từ ngữ trong thơ Nguyễn Khuyến.

### Độc hiểu

#### Câu hỏi trong bài

##### Câu 1.

Chú ý cách gieo vần và sử dụng từ láy, từ chỉ màu sắc và âm thanh.

#### Trả lời:

- Cách gieo vần: gieo vần “eo” (veo, tẻo teo, vèo, teo, bèo) → vần “eo” thường gợi lên sự tuyệt đối.
- Từ láy “tẻo teo” kết hợp với vần “eo” gợi nên một sự nhỏ bé tuyệt đối; các từ láy khác như lạnh lẽo, lơ lửng → tô đậm không gian mùa thu.
- Từ chỉ màu sắc (vàng, xanh ngắt) và âm thanh (vèo): tạo nên sự hòa quyện hài hòa.

##### Câu 2.

Những câu thơ nào diễn tả trạng thái tĩnh và động của cảnh vật?

#### Trả lời:

- Trạng thái tĩnh: Ao thu lạnh lẽo nước trong veo,
- Trạng thái động: Lá vàng trước gió khẽ đưa vèo, Cá đâu đớp động dưới chân bèo.

#### Câu hỏi cuối bài

## **Câu 1.**

Từ những thông tin mà em tìm hiểu được, hãy trình bày hoàn cảnh ra đời của bài thơ Câu cá mùa thu. Xác định bố cục của bài thơ.

Trả lời:

- Bố cục: 2 phần

+ Phần 1 (6 câu thơ đầu): Cảnh mùa thu ở vùng quê Bắc bộ.

+ Phần 2 (2 câu thơ cuối): Hình ảnh, tâm trạng của nhân vật trữ tình.

- Hoàn cảnh sáng tác

+ Câu cá mùa thu nằm trong chùm ba bài thơ thu của Nguyễn Khuyên gồm: Thu điếu, Thu ẩm, Thu vịnh.

+ Được viết trong thời gian khi Nguyễn Khuyên về ở ẩn tại quê nhà.

## **Câu 2.**

Chủ thể trữ tình đã quan sát cảnh vật từ những góc độ nào? Phân tích các hình ảnh và từ ngữ trong bài thơ để thấy được nét đặc trưng của mùa thu ở nông thôn đồng bằng Bắc Bộ.

Trả lời:

- Chủ thể trữ tình đã quan sát cảnh vật từ những góc độ.

+ Điểm nhìn của tác giả từ chiếc thuyền câu. Cảnh vật được đón nhận từ gần đến cao xa rồi từ cao xa trở lại gần. Từ không gian ao làng bên trong thu mở rộng thành không gian mùa thu...

→ Cảnh sắc mùa thu mở ra nhiều hướng thật sinh động

- Phân tích các hình ảnh và từ ngữ trong bài thơ để thấy được nét đặc trưng của mùa thu ở nông thôn đồng bằng Bắc Bộ.

+ Màu sắc: "nước trong veo", "sóng biếc", "trời xanh ngắt", "lá vàng".

+ Đường nét chuyển động: "sóng" - "hơi gợn tí", "lá" - "khẽ đưa vèo", "tầng mây" - "lơ lửng"

+ Hòa sắc tạo hình: bao trùm lên cảnh vật là một màu xanh: xanh ao, xanh bờ, xanh sông, xanh tre, xanh trời, xanh bèo và có một màu vàng đậm ngang cửa chiếc lá thu rơi.

+ Ao thu nhỏ, chiếc thuyền câu theo đó cũng “bé tẻo teo”.

→ Đó là nét riêng vùng đồng bằng Bắc Bộ

→ Bức tranh thu trong sáng, thanh đạm mang hồn dân dã của làng quê nước Việt

### **Câu 3.**

Em có nhận xét gì về không gian được khắc họa trong bài thơ? Không gian ấy có liên quan như thế nào đến cuộc sống, tâm trạng của một nhà nho ẩn dật như Nguyễn Khuyến?

Trả lời:

Không gian trong Thu điếu: tĩnh lặng, phẳng phất buồn:

- Không gian trong bài thơ ngày càng thu hẹp lại, cái tĩnh mịch, vắng vẻ càng bao trùm. Mây thu, trời thu, ngô trúc đều mang nét đặc trưng riêng: thanh sơ, dịu nhẹ, yên tĩnh.

- Không gian ấy phù hợp với tâm trạng đầy uẩn khúc, cô quạnh của tâm hồn tác giả. Qua hoàn cảnh chúng ta có thể hiểu đó là nỗi lòng non nước, nỗi lòng thời thế của nhà nho có lòng tự trọng và lòng yêu quê hương đất nước như Nguyễn Trãi.

### **Câu 4.**

Qua bài thơ Thu điếu, em hiểu gì về tình cảm, nỗi lòng của nhà thơ với thiên nhiên, đất nước.

Trả lời:

Qua bài thơ ta thấy Nguyễn Khuyến là người vô cùng yêu thiên nhiên, sống hào mình với thiên nhiên, một con người yêu nước thầm kín, tâm trạng buồn đau trước sự thay đổi của thời cuộc.

### **Câu 5.**

Tìm đọc hai bài Thu vịnh và Thu ẩm của Nguyễn Khuyến, từ đó, chỉ ra một số nét chung của chùm thơ và nét riêng của mỗi bài.

Trả lời:

***Điểm giống nhau***

- Đều tả cảnh thu. Bút pháp của Nguyễn Khuyến đạt tới sự thống nhất cao ở cả ba bài thơ thu, đều thể hiện sự gắn bó với quê hương làng cảnh.

- Đều thể hiện tâm trạng buồn của nhân vật trữ tình.

- Cách sử dụng tiếng Việt đạt tới trình độ tinh tế tài hoa.

### ***Điểm khác nhau***

- Ở điểm nhìn thu của nhân vật trữ tình.

- Thu ẩm (Uống rượu mùa thu), Thu điếu (Câu cá mùa thu). Thu vịnh (Mùa thu làm thơ)

### **Câu 6.**

Em hãy chuyển các câu thơ tả cảnh mùa thu trong bài Câu cá mùa thu của Nguyễn Khuyến thành một đoạn văn miêu tả (khoảng 8-10 dòng).

#### Trả lời:

Khung cảnh mùa thu ở đồng bằng Bắc Bộ thật đẹp. Ao thu có chút se lạnh nước trong ao thì trong vắt. Điểm giữa ao là chiếc thuyền câu nhỏ bé. Làn sóng nước nhấp nhô từng đợt li ti, tạo cảm giác bồng bênh, nhẹ nhàng trôi. Những chiếc lá vàng trên cảnh thối bị những cơn gió thu nhẹ nhàng thổi bay trên bầu trời cao rộng. Trên trời tầng mây lơ lửng, xanh ngắt, mát mẻ và dịu dàng. Không gian yên tĩnh, lặng lẽ chỉ có những âm thanh nhỏ bé như tiếng cá đớp động. Hình ảnh người thi sĩ ôm cần thả hồn mình vào không gian đó như điểm nhấn nổi bật cho bức tranh thiên nhiên thơ mộng.

### **Soạn bài Câu cá mùa thu lớp 10 chi tiết Cảnh điều**

#### **Chuẩn bị**

- Câu cá mùa thu cùng với Vịnh mùa thu (Thu vịnh) và Uống rượu mùa thu (Thu ẩm) là chùm thơ thu chữ Nôm rất nổi tiếng của Nguyễn Khuyến, trong đó, tiêu biểu hơn cả là bài Câu cá mùa thu. Chùm thơ này được ông viết khi từ quan về ở ẩn tại quê nhà. Nguyễn Khuyến viết nhiều về nông thôn, ông là “nhà thơ của quê hương làng cảnh Việt Nam” (Xuân Diệu). Câu cá mùa thu cũng như cả chùm thơ thu đã miêu tả được những nét đặc trưng của mùa thu ở đồng bằng Bắc Bộ, thể hiện nỗi niềm về đất nước, về thời cuộc của Nguyễn Khuyến.

- Đọc trước văn bản Thi điếu, tìm hiểu và ghi chép lại những thông tin về nhà thơ Nguyễn Khuyến giúp cho việc đọc hiểu bài thơ này.

## **Một số thông tin về tác giả Nguyễn Khuyến**

- Nguyễn Khuyến (1835 – 1909) hiệu là Quế Sơn, lúc nhỏ tên là Nguyễn Thắng.
- Sinh ra tại quê ngoại – xã Hoàng Xá (nay là xã Yên Trung), huyện Ý Yên, tỉnh Nam Định.
- Lớn lên và sống chủ yếu ở quê nội – làng Và, xã Yên Đổ, huyện Bình Lục, tỉnh Hà Nam.
- Ông xuất thân trong một gia đình nhà nho nghèo.
- Năm 1864, ông đỗ đầu kì thi Hương. Mấy kì sau thi tiếp lại trượt, đến năm 1871, ông đỗ đầu cả thi Hội và thi Đình. ⇒ Do đỗ đầu cả ba kì thi nên Nguyễn Khuyến được gọi là Tam Nguyên Yên Đổ.
- Tuy đỗ đạt cao nhưng ông chỉ làm quan hơn mười năm, còn phần lớn cuộc đời là dạy học và sống thanh bạch ở quê nhà.
- Nguyễn Khuyến là người tài năng, có cốt cách thanh cao, có tấm lòng yêu nước thương dân, từng bày tỏ thái độ kiên quyết không hợp tác với chính quyền thực dân Pháp.
- Sáng tác của Nguyễn Khuyến gồm cả chữ Hán và chữ Nôm với số lượng lớn, hiện còn trên 800 bài gồm thơ, văn, câu đối nhưng chủ yếu là thơ.
- Các tác phẩm gồm có Quế Sơn thi tập, Yên Đổ thi tập, Bách Liêu thi văn tập, Cầm Ngữ, cùng nhiều bài ca, hát ả đào, văn tế, câu đối truyền miệng.
- Quế sơn thi tập khoảng 200 bài thơ bằng chữ Hán và 100 bài thơ bằng chữ Nôm với nhiều thể loại khác nhau.
- Trong bộ phận thơ Nôm, Nguyễn Khuyến vừa là nhà thơ trào phúng vừa là nhà thơ trữ tình, nhuốm đậm tư tưởng Lão Trang và triết lý Đông Phương.
- Thơ chữ Hán của ông hầu hết là thơ trữ tình.
- Thơ Nguyễn Khuyến nói lên tình yêu quê hương đất nước, gia đình, bè bạn; phản ánh cuộc sống của những con người khổ cực, thuần hậu, chất phác; châm biếm, đả kích thực dân xâm lược, tầng lớp thống trị, đồng thời bộc lộ tấm lòng ưu ái đối với dân, với nước.

## **Đọc hiểu**

### **Câu hỏi trong bài**

**Câu 1:** [Chú ý cách gieo vần và sử dụng từ láy, từ chỉ màu sắc và âm thanh](#)

**Câu 2:** [Những câu thơ nào diễn tả trạng thái tĩnh và động của cảnh vật?](#)

### **Câu hỏi cuối bài**

**Câu 1:** Từ những thông tin mà em tìm hiểu được, [Hãy trình bày hoàn cảnh ra đời của bài thơ Câu cá mùa thu](#). Xác định bố cục của bài thơ.

**Câu 2:** [Chủ thể trữ tình đã quan sát cảnh vật từ những góc độ nào?](#) Phân tích các hình ảnh và từ ngữ trong bài thơ để thấy được nét đặc trưng của mùa thu ở nông thôn đồng bằng Bắc Bộ.

**Câu 3:** [Em có nhận xét gì về không gian được khắc họa trong bài thơ?](#) Không gian ấy có liên quan như thế nào đến cuộc sống, tâm trạng của nhà nho ẩn dật như Nguyễn Khuyến?

**Câu 4:** [Qua bài thơ Câu cá mùa thu, em hiểu gì về tình cảm, nỗi lòng của nhà thơ](#) với thiên nhiên, đất nước?

**Câu 5:** [Tìm đọc hai bài thơ Vịnh mùa thu và Uống rượu mùa thu](#) của Nguyễn Khuyến, từ đó, chỉ ra một số nét chung của chùm thơ và nét riêng của mỗi bài.

**Câu 6:** Em hãy [Chuyển các câu thơ tả cảnh mùa thu trong bài thơ Câu cá mùa thu](#) của Nguyễn Khuyến thành một đoạn văn miêu tả (khoảng 8 - 10 dòng).

## **Tổng kết**

### **Tác giả**

- Nguyễn Khuyến (1835-1909) lớn lên và sống chủ yếu ở quê nội - làng Và, xã Yên Đô, huyện Bình Lục, tỉnh Hà Nam.

- Tuy đỗ đạt cao nhưng ông chỉ làm quan hơn mười năm, còn phần lớn cuộc đời là dạy học và sống thanh bạch ở quê nhà.

- Nguyễn Khuyến là người tài năng, có cốt cách thanh cao, có tấm lòng yêu nước thương dân, từng bày tỏ thái độ kiên quyết không hợp tác với chính quyền thực dân Pháp.

- Sáng tác của Nguyễn Khuyến gồm cả chữ Hán và chữ Nôm với số lượng lớn, hiện còn trên 800 bài gồm thơ, văn, câu đối nhưng chủ yếu là thơ.

- Đóng góp nổi bật của Nguyễn Khuyến cho nền văn học dân tộc là mảng thơ Nôm, thơ viết về làng quê, thơ trào phúng.

## Tác phẩm

\* **Xuất xứ:** Nằm trong chùm thơ thu gồm 3 bài của Nguyễn Khuyến: Thu ẩm, thu vịnh, thu điếu.

\* **Thể thơ:** Thất ngôn bát cú Đường luật.

\* **Chủ đề:** Bài thơ bày tỏ tình yêu thiên nhiên, đất nước và tâm trạng của tác giả trước thời thế

### \* **Nội dung chính**

Bài thơ là một bức tranh đẹp về mùa thu ở làng quê Việt Nam, một không gian thu trong trẻo, thanh sạch và bình yên với những hình ảnh, đường nét xinh xắn. Trong bài thơ xuất hiện hình ảnh nhân vật trữ tình đầy tâm sự.

### \* **Bố cục**

Bố cục bài Câu cá mùa thu có thể chia thành 4 phần như sau:

+ Hai câu đề: Quang cảnh mùa thu

+ Hai câu thực: Những chuyển động nhẹ nhàng của mùa thu

+ Hai câu luận: Bầu trời và không gian làng quê

+ Hai câu kết: Tâm trạng của nhà thơ

### \* **Giá trị nội dung**

Bài thơ thể hiện sự cảm nhận và nghệ thuật gợi tả tinh tế của Nguyễn Khuyến về cảnh sắc mùa thu đồng bằng Bắc Bộ, đồng thời cho thấy tình yêu thiên nhiên, đất nước, tâm trạng thời thế và tài thơ Nôm của tác giả.

### \* **Giá trị nghệ thuật**

- Cách gieo vần đặc biệt: Vần “eo” (từ vận) khó làm, được tác giả sử dụng một cách thần tình, độc đáo, góp phần diễn tả một không gian vắng lặng, thu nhỏ dần, khép kín, phù hợp với tâm trạng đầy uẩn khúc của nhà thơ.

- Lấy động tả tĩnh - nghệ thuật thơ cổ phương Đông.

- Vận dụng tài tình nghệ thuật đối.

-/-

Trên đây là nội dung **soạn bài Câu cá mùa thu lớp 10 Cảnh điều** do Đọc tài liệu tổng hợp và biên soạn. Hi vọng tài liệu giúp các em [soạn văn 10 Cảnh điều](#) tốt hơn mỗi ngày.